

Rea Richard

Academiejaar 2019-2020

Cultureel Erfgoed

Prof. Dr. Marc Jacobs

“Nationalistisch Disneyland”

Erfgoed in dienst

1. Inleiding

In *Grand Hotel Europa* van Ilja Leonard Pfeiffer reist het hoofdpersonage naar de hoofdstad van Macedonië, Skopje, om er een lezing te geven. Hij raakt er gefascineerd door de speciale 'uitstraling' van de stad en haar 'monumenten':

“Toen ik dat doorkreeg, begon ik bijna te huppelen van enthousiasme. Deze stad was geknipt voor mijn poëtica. Skopje was een verzonnen stad. Sterker nog, het was een stad die ik zelf had kunnen verzinnen.”¹

In deze paper bespreek ik, geïnspireerd door de woorden van Pfeiffer, eerst de geschiedenis van Macedonië en ga ik na op welke manier archeologie en erfgoed verbonden worden met de constructie van een eigen identiteit. In het derde hoofdstuk bespreek ik de campagne van voormalig premier Nicola Gruevski, 'Skopje 2014'. Tenslotte verklaar ik, met de Macedonische context in gedachten, wat de concepten 'globaal erfgoed' en 'erfgoed in dienst' nu precies inhouden.

2. Macedonië?

“Er zijn bronnen die spreken van een groot Illyrisch rijk dat tweeduizend jaar voor Christus, de hele westelijke Balkan besloeg.”²

Na de opheffing van het Ottomaanse Rijk en de ondertekening van de verdragen van San Stefano (maart 1878) en Berlijn (juli 1878) kwamen de Balkan- staten terecht in een soort machtsvacuüm. Er ontstonden nieuwe territoriale en politieke afbakeningen en de verschillende etnische groepen gingen zich richten naar het Europese ideaal van een 'natiestaat'. Het Ottomaanse millet systeem³, waarbij verschillende etnische en religieuze groepen erkend werden, werd vervangen door de Europese principes van 'land en nationaliteit'.

Opmerkelijk is dat binnen het Ottomaanse Rijk het woord 'Macedonië' bijna nooit werd gebruikt. Westerse cartografen, reizigers en politici kozen de term om te verwijzen naar een regio die na de Renaissance door Griekenland werd geclaimd als deel van hun lokale geschiedenis.⁴ Na de Eerste en Tweede Balkanoorlogen (1912-1913) werd het grootste deel van die regio verdeeld onder Griekenland, Bulgarije en Servië. Vanaf 1918 maakte het gebied deel uit van het Koninkrijk van de Serviërs, Kroaten en Slovenen. In 1944 zorgde de overwinning van de Partizanen op de Bulgaren en de Duitsers voor een proces van "nationbuilding"⁵ De communistische partij stelde de basisvoorwaarden op voor de

¹ Ilja Leonard PFEIJFFER. *Grand hotel Europa*. 2018: Amsterdam-Antwerpen. p.245

² Idem, p. 261.

³ Een millet (Osmaans: ملت) (van het Arabische woord *millah* = natie) was een religieuze gemeenschap in het Ottomaanse Rijk. De leden van de millet moesten zich houden aan wat de religieuze autoriteiten van hun religie voor hen bepaalde dat wat juist was en genoten een grote mate van autonomie qua persoonsgebonden zaken. Op godsdienstig en juridisch vlak moesten ze evenwel de suprematie van de soennitische islam erkennen.

Uit Urbain VERMEULEN. *Islam en Christendom*, Davidsfonds, Leuven, p. 29.

⁴ Maja GORI. Fabricating History from Ancient Shards: Memory Construction and Cultural Appropriation in the New Macedonian Question. *The Hungarian Historical Review*. Vol 3. No 2. 2014. pp. 285-311.

<https://www.jstor.org/stable/43265205>. p. 287.

⁵ Idem, p. 287.

“Macedonization”⁶ en bouwde de nieuwe staat op met het huidige Macedonië, zuidelijke en oostelijke delen van Servië en het zuidoostelijke deel van Kosovo. Grote delen van de gemeenschappen werden gemobiliseerd met de taal als belangrijkste onderdeel van de identiteitsvorming.⁷

Erfgoed en archeologie werden pas belangrijk bij dat ‘natiebouwen’ tijdens de jaren ‘70. In 1974 werd er een constitutie opgesteld waarbij de eigenschappen van de etnische Macedonische identiteit gespecificeerd werden. Vanaf dan kleurden “historische controversies”⁸ het politieke en culturele landschap ten behoeve van de ‘Macedonische identiteit’. Zo ontstond ook de nationalistische Macedonische archeologie en de interesse van Griekse historici voor ‘hun eigen’ Macedonië. Spectaculaire vondsten tijdens de opgravingen van de Grote Tumulus in Vergina (1977), de vroegere hoofdstad van de Griekse provincie ‘Makedonia’, gaven bijzondere aandacht aan de Macedonische Dynastieën binnen het Griekse nationalistische discours.⁹

De afschaffing van het Joegoslavische Rijk versterkte het nationale gevoel in Macedonië en in 1991 werd de regio onafhankelijk. Bulgarije en Griekenland betwistten echter de legitimiteit van de nieuwe staat en Griekenland weigerde zelfs het land te erkennen. Ze gebruikten de ‘Macedonische’ identiteit van de Griekse historische leiders Philip II en Alexander de Grote als onderbouwing voor hun argumenten: “ in Greek protests, Alexander the Great was deployed as a kind of super-Greek hero against what was regarded as the theft of Greece’s heritage by non- Greek people.”¹⁰

Archeologie en erfgoed staan centraal in het hedendaagse debat over de Macedonische identiteit, zowel binnen als buiten de grenzen van de Republiek van Macedonië. De naamkeuze van het nieuwe land zorgt voor extra controverse: “the name ‘Makedonia’ is contested between the Republic of Macedonia and the Greek region of Macedonia. Most other countries continue to use the name FYROM (Former Yugoslav Republic of Macedonia)”.¹¹ Griekenland en Macedonië gebruiken elk een eigen versie van de geschiedenis om hun nationalistisch gedachtengoed en verleden te promoten. Bij het ontstaan van de Republiek van Macedonië krijgt de archeologie een centrale rol, om de nationalistische eenheid en cohesie te benadrukken. Dit narratief is echter volledig fictief want Macedonië bestaat uit verschillende minderheidsgroepen. De Albanese gemeenschap bestaat uit ongeveer 35% van de gehele populatie en hun rechten worden regelmatig met de voeten getreden.

⁶ Idem, p. 287.

⁷ Idem, p. 287.

⁸ Idem, p. 287.

⁹ Idem, p. 288.

¹⁰ Idem, p. 288.

¹¹ Idem, p. 289.

12

Protest tegen de naam FYROM.

13

Een kaart van het huidige FYROM en buurlanden.

¹² <https://www.quora.com/Does-the-former-Yugoslav-Republic-of-Macedonia-have-any-right-to-use-the-name-Macedonia>. Geraadpleegd op 6/01/20.

¹³ Carol SILVERMAN. The Challenging Fate of Teskoto. *Journal of Folklore Research*. Vol. 52, no. 2-3. UNESCO on the Ground: Local Perspectives on Global Policy for Intangible Cultural Heritage (May/December 2015), pp. 233-251. Indiana University Press. <https://www.jstor.org/stable/10.2979/jfolkrese.52.2-3.233> . P. 234.

3. Archeologie, erfgoed en nationale identiteit

“En nu hadden uitgerekend de Slavische kakkerlakken een gigantisch beeld van Alexander de Grote op het centrale plein van hun hoofdstad geplaatst. Het was geen beeld dat je makkelijk over het hoofd kon zien. Het was een acht verdiepingen hoge opgestoken middelvinger naar Griekenland.”¹⁴

Er werd reeds uitgebreid onderzoek gevoerd naar de relatie tussen archeologie en politiek. Sommige onderzoekers gaan ervan uit dat die band normaal is en dat die niet noodzakelijk slecht hoeft te zijn: “It can be argued that there is an almost unavoidable or natural relationship between archaeology and nationalism and that this relationship is not necessarily corrupt or intrinsically suspect.”¹⁵ Regio's waar conflict heerst rond de landgrenzen, de taal of etnische minderheden zijn echter extra gevoelig voor het misbruik van erfgoed en archeologie. Elk nieuw ‘land’ wil zijn identiteit zo goed mogelijk veruitwendigen en promoten. Het probleem begint wanneer de mythologievorming en het ‘archeologische bewijs’ in dienst komen te staan van één bepaalde etnische groep en nadeel berokkenen aan andere gemeenschappen. Nationalistische versies van archeologie worden dan een “usable past” en “metahistory”¹⁶. Toch bezitten archeologie en erfgoed potentieel om diepere waarheden bloot te leggen. Concepten zoals ‘authenticiteit’ en ‘eigendom’ zijn belangrijk en kunnen gebruikt worden bij het onderzoek naar een bepaalde nationale identiteit of het gebrek eraan.

Na de gewelddadige opdeling van Joegoslavië in de jaren '90 voelden de meeste inwoners een contrast tussen hun nieuwe identiteit als Europese burger en hun oude plaats in de gemeenschap. Er ontstonden tegenstrijdige versies van etnische en culturele identiteiten waarmee men territoriale probeerde claims te legitimeren. Tegelijkertijd ontstond er een hernieuwde interesse van archeologen en andere onderzoekers voor deze onderwerpen. Archeologie in ex-Joegoslavië werd, naast het Marxistische en Sovjet-gedachtengoed, beïnvloed door de Germaanse School.¹⁷ Die invloed versterkte onder meer het cultuurhistorisch denken en het idee dat één artefact een groep mensen kan vertegenwoordigen. Die aspecten van archeologie kregen prioriteit en werden gebruikt om nationale geschiedenis uit te leggen of de ethnogenese van een bepaald gebied te verklaren.¹⁸ Het Joegoslavische regime gebruikte archeologie om de nieuwe naties te ondersteunen en te promoten. In sommige gevallen deed de academische wereld actief mee aan de politieke inmenging van archeologie en de creatie van “new collective identities”.¹⁹ Een voorbeeld hiervan is voormalig president Slobodan Milošević, die als voorzitter van de Servische nationalistische partij de Academie van Wetenschap en Kunst steunde en fondsen bezorgde.

¹⁴ Ilja Leonard PFEIJFFER. *Grand hotel Europa*. 2018: Amsterdam-Antwerpen. p.248.

¹⁵ Philip L. KOLE & Clare FAWCETT. *Nationalism, Politics and the Practice of Archaeology*. 2000. Cambridge University Press. p. 3.

¹⁶ Maja GORI. Fabricating History from Ancient Shards: Memory Construction and Cultural Appropriation in the New Macedonian Question. *The Hungarian Historical Review*. Vol 3. No 2. 2014. pp. 285-311. <https://www.jstor.org/stable/43265205>. p. 290.

¹⁷ Idem, p. 299.

¹⁸ Idem, p. 299.

¹⁹ Idem, p. 300.

Slobodan Milošević

In het archeologische discours rond de nieuwe Joegoslavische ‘identiteitconstructies’ werd de regio Macedonië vroeger als marginaal en onbelangrijk beschouwd. Het debat woedde veel heviger in de meer centraal gelegen gebieden. Archeologie en erfgoed in dienst van de staat zijn in de FYROM een redelijk recent fenomeen, al groeide het wel sinds de onafhankelijkheidsverklaring van 1991. In tegenstelling tot de Grieken, de Serviërs en de Bulgaren die hun identiteit vormden rond een ‘glorieus verleden’ kozen de Macedoniërs toen resoluut voor een ‘glorieuze toekomst’. Pas in 2006, na de overwinning van de VMRO DPMNE-partij onder leiding van Nikola Gruevski, werd de nadruk op Alexander de Grote als held en vader van de ‘Macedonische’ natie gelegd.²¹ Enkele jaren na de onafhankelijkheidsverklaring onderzochten archeologen vooral de IJzertijd- origine van Macedonië. In de meeste studies werden de Hellenistische en Romeinse periodes volledig weggelaten en sprak men alleen maar over de prehistorie en de Middeleeuwen. Hedendaagse academici echter hebben uitgebreide aandacht voor de 5de en 4de eeuw VC en verwijzen ernaar als de “golden age” van de hedendaagse Macedonische natie.²² In 2010 lanceerde de regering van Macedonië een nieuwe campagne: Skopje 2014. De bedoeling was Skopje een klassieke uitstraling te geven door het bouwen van nieuwe publieke ruimtes, monumenten en overheidsgebouwen.

4. Skopje 2014

“Op 26 juli 1963 is het oude centrum van de stad bijna volledig weggevaagd door een aardbeving, die aan duizenden mensen het leven kostte. De stad werd wederopgebouwd in een fantasieloze communistische stijl die het verheven gelijkheidsideaal architectonisch vormgaf als eenvormige lelijkheid. Skopje kon wel een likje verf gebruiken.”²³

Het centrum van de Macedonische hoofdstuk werd tijdens de campagne ‘Skopje 2014’ opgesmukt met een groot aantal standbeelden waarvan het indrukwekkendste de ‘Vojn na Konj’ (strijder op het paard) is. Dat standbeeld bevindt zich in het ideologische en fysieke midden van Ploštad Maķedonija (Macedonische Plein). Het Muzej na Maķedonija (Museum van Macedonië), gelegen in Stara Ćarsija

²⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Slobodan_Milo%C5%A1evi%C4%87. Geraadpleegd op 29/12/2019.

²¹ Maja GORI. Fabricating History from Ancient Shards: Memory Construction and Cultural Appropriation in the New Macedonian Question. *The Hungarian Historical Review*. Vol 3. No 2. 2014. pp. 285-311. <https://www.jstor.org/stable/43265205>. p. 301.

²² Idem, p. 301.

²³ Ilja Leonard PFEIJFFER. *Grand hotel Europa*. 2018: Amsterdam-Antwerpen. p. 252.

(de oude stad) werd verplaatst naar een nieuw neoclassicistisch gebouw dat speciaal gebouwd werd aan de noordkant van de Vardar rivier, recht tegenover Ploštat Maqedonija.

24

Het archeologische museum in Skopje.

25

Het standbeeld van de krijger op het paard in het centrum van Skopje.

De inwoners van Skopje waren niet allemaal even blij met het enorme bouwproject. “Déjà-vu-city” was de bijnaam die ze gaven aan hun hoofdstad tijdens de opsmuk-campagne. Oud-premier Nikola Gruevski oftewel “Mr. Cut and Paste”, kopieerde volgens velen gewoon het erfgoed van andere Europese steden. Zo ging hij op staatsbezoek naar Parijs in 2009 en raakte gefascineerd door de wilgen die langs de Seine groeiden. Terug in Skopje kocht hij extreem dure Nieuw-Zeelandsse bomen die hij op platforms in de Vardar rivier plaatste.

²⁴ https://twitter.com/Arheoloshki_MK. Geraadpleegd op 7/01/20.

²⁵ <https://macedonia-timeless.com/slo/mesta-regije-slo/mesta/skopje/>. Geraadpleegd op 29/12/19.

26

De wilgen-platforms op de Vardar rivier.

Skopje 2014 werd ook niet enthousiast onthaald bij alle Macedonische archeologen en geschiedkundigen. Een onderzoek van de Skopje Universiteit toonde aan dat wetenschappers van verschillende disciplines negatief stonden ten opzichte van de 'antikisering' van hun hoofdstad.²⁷ Het hele project kostte 500 miljoen euro maar uiteindelijk bleek de bouwcampagne niet geslaagd. De etnische identiteit van de Macedonische staat blijft historisch fragiel. De populatie van het land bestaat immers uit 64,2% Macedoniërs, 25,2% Albanese, 3,9% Turken en 2,7% Roma. Zowel bij de Albanese bevolking als bij de meerderheid leeft de constante angst dat één groep de overhand krijgt. Dit leidt regelmatig tot protesten, vechtpartijen en conflicten.

“ En de jongens die we vanavond met elkaar op de vuist hebben zien gaan, weten die dat allemaal? Ze zagen er niet uit als historici.”²⁸

Naast de oorzaak van verschillende etnische conflicten bleek Skopje 2014 ook een excuus voor witwaspraktijken te zijn. De toenmalige premier, Nikola Gruevski, gaf de meeste bouwcontracten aan leden van zijn politieke partij of aan mensen die hem gunstig gezind waren. De Macedonische staat betaalde vervolgens drie of vier keer de kosten van de constructie of de materialen. De banken bezorgden Gruevski alle 'nodige' leningen om de 'monumenten' te bouwen, terwijl zijn partij minstens vijf procent van elke bouwfactuur op de rekening zag verschijnen. De Macedonische bevolking zit na zijn beleid opgezadeld met de schulden die de corrupte regering en Skopje 2014 met zich meebrachten.²⁹

De timing van Skopje 2014 was ook niet toevallig, het project ontstond exact twee jaar na de weigering van Griekenland om Macedonië op te nemen tijdens de NATO bijeenkomst van 2008. Griekenland is al meer dan 25 jaar tegenstander van de toetreding van Macedonië tot de Europese Unie, omdat de regio 'Grieks' gebied zou zijn. De ombouw van Skopje van een 'verouderde communistische' hoofdstad naar een klassiek pretpark was Gruevski's provocatieve poging om aan Griekenland en de rest van de wereld te tonen welk land echt recht heeft op dat antieke verleden.³⁰

²⁶ <https://holeinthedonut.com/2015/11/21/skopje-2014-remaking-capital-macedonia/>. Geraadpleegd op 6/01/20.

²⁷ Maja GORI. Fabricating History from Ancient Shards: Memory Construction and Cultural Appropriation in the New Macedonian Question. *The Hungarian Historical Review*. Vol 3. No 2. 2014. pp. 285-311. <https://www.jstor.org/stable/43265205>. p. 302.

²⁸ Ilja Leonard PFEIJFFER. *Grand hotel Europa*. 2018: Amsterdam-Antwerpen. p. 262.

²⁹ Alexander CLAPP. Skopje, City on the Make. *The Baffler*, No. 32 (2016), pp. 8-13.

<https://www.jstor.org/stable/43959269>. Geraadpleegd op 6/01/20. p. 8

³⁰ Idem, p. 9.

5. Globaal erfgoed

“Op reis zijn is een vorm van stilstand. Dat is de paradox. Je merkt het aan die globetrotters en zelfverklaarde wereldburgers, die gisteren met hun rugzak vol stinkend ondergoed door de binnenlanden van Rwanda banjerden, vanavond de jeugdherberg van Kathmandu moeten zien te overleven en morgen lekker gaan raften op de Amazone. Je kent het type wel.”³¹

Ondanks de belangrijke rol die de Hellenistische periode speelt in het nationalistisch discours van Macedonië zijn er na Skopje 2014 nieuwe opgravingen en projecten die het archeologisch erfgoed op een meer globale manier bestuderen, bijgekomen. De laatste tien jaar openen er op verschillende plekken openluchtmusea. Een voorbeeld hiervan is Tumba Madzari, een vroege Neolithische site waar een volledig paaldorp werd gereconstrueerd.

32

Het gereconstrueerde Neolithische paaldorp Tumba Madzari.

Op de website van de site kan de bezoeker het volgende lezen: “the settlement of Tumba Madzari is the protogenic core of today’s Skopje.” Het symbool bij uitstek van de neolithische site is het terracotta beeldje ‘Majka Pocetna’ of de oermoeder. Zowel de nederzettingen als de artefacten worden gebruikt om een identiteit aan te duiden. Ze zeggen: “hier ligt het begin van Macedonië en het ‘Macedonische volk’”. Het beeldje komt terug in een fries van de in neoclassicistische stijl gebouwde triomfboog op het Pella Plein in Skopje. Ook deze ‘Arc de Triomphe’ werd in het teken van Skopje 2014 opgericht. Met dit monument worden verschillende lagen van de geschiedenis op een hoopje gegooid om het fictieve verhaal van het land visueel te versterken.

³¹ Ilja Leonard PFEIJFFER. *Grand hotel Europa*. 2018: Amsterdam-Antwerpen. p. 268.

³² <http://tumbamadzari.mk/en/public-gratitude-to-the-mayor-of-skopje/>. Geraadpleegd op 29/12/19.

33

Het terracotta beeldje van de 'oermoeder'.

34

De triomfboog die gebouwd werd tijdens Skopje 2014, met in een van de friezen de 'oermoeder' verwerkt.

We kunnen ondanks de kritiek wel stellen dat er meer verscheidenheid is gekomen in de visualisatie van de archeologische vondsten en het erfgoed van Macedonië na de nederlaag van Guevski en zijn partij. De verheerlijking van de Hellenistische periode en Skopje 2014 werden vervangen door een meer 'globaler' erfgoed en interactieve archeologische sites. Nieuwe media proberen de bezoeker te lokken en de Macedonische musea worden wereldwijd gepromoot via het internet: "It also can be argued tha Macedonian nationalism focusing on the past has grown almost in parallel with the spread of new technologies and new media in the country."³⁵

Archeologisch erfgoed wordt, ondanks de verbreding en verscheidenheid van het thema, nog steeds te veel gebruikt om het nationalistische verhaal en het construeerde verleden te materialiseren. Om naar een inclusievere aanpak toe te werken is het beter om 'globale' cultuur te interpreteren als een

³³ <http://tumbamadzari.mk/en/>. Geraadpleegd op 6/01/20.

³⁴ <https://voxeurop.eu/nl/content/article/4093791-skopje-neemt-een-loopje-met-de-geschiedenis>. Geraadpleegd op 6/01/20.

³⁵ Maja GORI. Fabricating History from Ancient Shards: Memory Construction and Cultural Appropriation in the New Macedonian Question. *The Hungarian Historical Review*. Vol 3. No 2. 2014. pp. 285-311. <https://www.jstor.org/stable/43265205>, p. 304.

proces van variëteit en diversiteit. Macedonië is net zoals vele andere landen geen homogeen geheel van één etniciteit maar bestaat uit verschillende gemeenschappen, culturen, talen en individuen.

6. Erfgoed in dienst

“De enige oude van alle bruggen verbond het centrale plein met de groezelige overkant, waar ik de moslims vermoedde en waar ik na de weldaad van nationalistische kitsch en nostalgische nep wat onfrisse, morsige realiteit hoopte aan te treffen.”³⁶

De campagne Skopje 2014 was bedoeld om het communistische verleden van de stad uit te wissen en de massatoerisme-industrie van Macedonië aan te zwingelen. Eventjes werd Skopje hierdoor de grootste bouwput van de wereld. Ondanks de poging om archeologie, het erfgoed en het publieke landschap volledig in dienst te zetten van de nieuwe nationalistische identiteit, was het ‘echte, oude’ en zeer diverse Skopje nooit ver weg.

37

Een postkaart van het nachtelijke Skopje, de verschillende lagen van de geschiedenis zijn zichtbaar.

De restanten van de verschillende geschiedenislagen en diverse bevolkingsgroepen zijn nog steeds zichtbaar in de schaduw van de enorme bronzen standbeelden. Men kan in Skopje een horizontale stratigrafie van de verschillende tijdsvakken en menselijke activiteiten waarnemen. De troosteloze grijzen gebouwen uit het communistische tijdperk zijn nog steeds aanwezig en in de vele appartementsblokken wonen de verschillende leden van Macedonische gemeenschappen. Als toerist kan je aan de linkse kant van de Vardar rivier de Albanese en Turkse buurten en markten bezoeken. Er staat nog één authentieke brug recht waar in 1689 een anti-Ottomaanse rebel werd geëxecuteerd en

³⁶ Ilja Leonard PFEIJFFER. *Grand hotel Europa*. 2018: Amsterdam-Antwerpen. p. 248.

³⁷ <https://www.wanderlust.co.uk/content/first-24-hours-in-skopje-macedonia/>. Geraadpleegd op 6/01/20

waar je vanaf de oever minaretten en terracotta daken kan aanschouwen. Net buiten Skopje ligt Shutka, een van de grootste Roma-gemeenschappen ter wereld.

38

Shutka, een wijk net buiten Skopje met een grote Roma-gemeenschap.

“Ik zocht op mijn mobiele telefoon op waar Sjutka lag. Het was te ver om te lopen. Ik liet een taxi komen. Toen ik zei dat ik naar Sjutka wilde, deed de chauffeur alsof hij mij niet verstond.”

Erfgoed kan, volgens verschillende onderzoekers, niet anders dan in dienst te staan van een politiek, sociaal of toeristisch doel. De uitdaging voor een land is daarom om de geschiedenis niet eenzijdig voor te stellen maar de realiteit te tonen: een heterogeen geheel van verschillende culturen, gemeenschappen, groepen en individuen. Macedonië was, zoals vele andere Balkanstaten, op zoek naar een eigen identiteit en de verschillende machthebbers gebruikten doorheen de geschiedenis erfgoed en archeologie om zich een glorieus verleden aan te meten. Hierbij werden echter de verschillende minderheidsgroepen uit het beeld gelaten en volledig genegeerd. Macedonië werd voorgesteld als een homogeen land maar dit zorgt nog tot op heden voor conflicten en spanning tussen de verschillende gemeenschappen.

³⁸ <https://blonde-gypsy.com/2013/01/19/hanging-out-in-shutka-gypsy-capital-of-the-world/>. Geraadpleegd op 6/01/20.

7. Besluit

“En toen ik via het nationalistische Disneyland terugliep naar mijn hotel, kwam de stad van duizend standbeelden mij nog werkelijker dan voorheen. Een kort moment dacht ik zelfs dat ik hier zou kunnen wonen.”

In deze paper liet ik mij begeleiden door zinnen uit *Grand Hotel Europa* van Ilya Leonard Pfeijffer om een verhaal uit de realiteit te vertellen. Mijn non-fictie narratief gaat over de zoektocht van de Republiek Macedonië naar een eigen identiteit. Erfgoed, archeologie en monumentenbeheer stonden doorheen de geschiedenis van dit jonge Balkanland te vaak in dienst van een nationalistisch doel. Na de opheffing van het Ottomaanse Rijk, de Balkanoorlogen en de onafhankelijkheidsverklaring in 1991 was het moeilijk om alle gemeenschappen en hun culturele uitingen aan de landsgrenzen te koppelen. In 2010 deed voormalig premier Nikola Gruevski een frauduleuze poging om de hoofdstad Skopje om te toveren van een communistische betonwereld naar een klassiek paradijs om Griekenland en de rest van de wereld de loef af te steken. Talloze bronzen beelden moesten inwoners en bezoekers laten geloven in het verzonnen sprookje van de Macedonische geschiedenis.

Tien jaar later stelt zich de vraag of de restanten van dit mislukte urbanisatieplan ook erfgoed zijn geworden. Verschillende mensen pleiten voor de afbraak en de recyclage van de bronzen kolossen. In elk geval vormen de gebouwen en beelden van Skopje 2014 een nieuwe laag in de Macedonische geschiedenis en zijn ze een omgeslagen hoofdstuk in het verhaal van alle Skopjenaren.

SKOPJE

PHOTOGRAPHY BY MITATOS

8. Bibliografie

Alexander CLAPP. Skopje, City On the Make. *The Baffler*, No. 32. 2016, pp. 8-13.
<https://www.jstor.org/stable/43959269>.

Maja GORI. Fabricating History from Ancient Shards: Memory Construction and Cultural Appropriation in the New Macedonian Question. *The Hungarian Historical Review*. Vol 3. No 2.. 2014. pp. 285-311. <https://www.jstor.org/stable/43265205>.

Philip L. KOLE & Clare FAWCETT. *Nationalism, Politics and the Practice of Archaeology*. 2000. Cambridge University Press: Cambridge.

Ilja Leonard PFEIJFFER. *Grand hotel Europa*. 2018. Uitgeverij de Arbeiderspers: Amsterdam-Antwerpen.

Carol SILVERMAN. The Challenging Fate of Teskoto. *Journal of Folklore Research*. Vol. 52, no. 2-3. UNESCO on the Ground: Local Perspectives on Global Policy for Intangible Cultural Heritage (May/December 2015), pp. 233-251. Indiana University Press.
<https://www.jstor.org/stable/10.2979/jfolkrese.52.2-3.233>

Urbain VERMEULEN. *Islam en Christendom*. 2000. Davidsfonds: Leuven.